

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ

УДК 2-67+314, 351.85
UDC 2-67+314, 351.85

МІГРАЦІЙНА КРИЗА В ЄВРОПІ ТА ПРОБЛЕМИ МІЖРЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН

Аристова А.В., доктор філософських наук, Національний транспортний університет, Київ, Україна

MIGRANT CRISIS IN EUROPE AND THE PROBLEMS OF INTERRELIGIOUS RELATIONS

Aristova A.V., Doctor of Philosophical Sciences, National Transport University, Kyiv, Ukraine

МИГРАЦИОННЫЙ КРИЗИС В ЕВРОПЕ И ПРОБЛЕМЫ МЕЖРЕЛИГИОЗНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Аристова А.В., доктор философских наук, Национальный транспортный университет, Киев, Украина

Постановка проблеми. Нинішня хвиля напливу мігрантів з мусульманських країн до Європи не є першою в новітній історії, але вже розцінена як найінтенсивніша від часів II Світової війни. Та справа не лише в її кількісних показниках, але в якійшій інакшості, що, поза сумнівом, потягне за собою дуже серйозні зміни в різних сферах європейського суспільства: від міграційної і фінансової політики – до засад улаштування Євросоюзу, від соціальних програм і освітніх реформ – до міжрелігійних відносин. Як наслідок, у науковому дискурсі актуалізувалися дослідження, присвячені аналізу політичних та економічних чинників міграції, питанням державного управління міграційними процесами та національної безпеки, соціологічним і статистичним вимірам світових міграційних потоків, гендерним, демографічним, геоконфесійним тощо аспектам міграції.

Аналіз публікацій. Процеси міжнародної міграції опинилися у фокусі досліджень науковців різного фаху, але в контексті обраної проблематики найвагомим є доробок представників соціально-гуманітарних наук. Зміна етноконфесійного ландшафту Європи як наслідок історичних міграційних процесів та її суперечливі наслідки, різні аспекти формування нової системи міжрелігійних відносин висвітлюються в працях таких зарубіжних дослідників, як К. Варнер, М. Веннер, Д. Еспозіто, Ж. Зайончковська, Х. Кочлер, В. Малахов, Г. Хайнзон, М. Халлер, та ін. Теоретико-релігієзнавчому аналізу світової міграції присвячені праці низки вітчизняних дослідників: О. Бучми, В. Єленського, А. Колодного, Л. Филипович, П. Яроцького, О. Яроша. Важливу емпіричну інформацію постачають міжнародні дослідницькі агенції Eurostat, Pew Research Center, The Gallup Organization, ECRI (European Commission against Racism and Intolerance). Проте, нинішня хвиля міграції до країн Євросоюзу, котра вже розцінена як масштабна міграційна криза, досі лишається об'єктом переважно статистичної фіксації, політично-популістських заяв та медіа-сенсацій. Натомість бракує серйозних аналітичних розвідок щодо її специфіки, характеру, реального і потенційного впливу на соціорелігійну ситуацію в європейських країнах.

Метою роботи є визначення специфіки новітньої міграційної хвилі як чинника змін в сфері міжрелігійних (передусім, християно-мусульманських) відносин; аналіз сучасних і майбутніх викликів для державного управління, які генерує сформоване імміграцією поліконфесійне і конфліктогенне релігійне середовище.

Основна частина. Якщо взяти до уваги георелігійні аспекти глобальної міграції [1], [2], можна відносно чітко виділити три потужні хвилі міграції мусульманського населення на терени Європи протягом останнього століття.

Перша – з кінця 40-их до середини 60 років XX ст., пов'язана з розпадом світової колоніальної системи. Іммігранти з колишніх європейських колоній в Азії а Африці масово перебиралися в країни-метрополії, задовольняючи гостру потребу у робочій силі. Саме на цій хвилі утворилися етнічно й територіально визначені мусульманські меншини: у Франції – мігранти з арабського Магрибу, в Іспанії – з Марокко, в Німеччині, Голландії, Австрії, Данії – переважно з Туреччини, у Великій Британії – з Пакистану і Бангладеш. У великих європейських містах з'явилися особливі «мусульманські райони», релігійно і культурно гомогенні, з однаково низьким соціально-

економічним рівнем життя їх мешканців, відносно закриті і слабо сполучені з європейським соціумом.

Друга хвиля міграції – у 80-ті-90-ті роки ХХ століття – пов'язана з припиненням холодної війни та завершальним етапом деколонізації Африки. Її рушіями стають загальне економічне неблагополуччя у країнах третього світу, гострі соціальні проблеми, авторитарні політичні режими і поширення радикального ісламу, масова бідність і безробіття, злидні і голод, епідемії і конфлікти. Мусульманські діаспори Європи зростають як за рахунок мігрантів і членів їх сімей, так і завдяки демографічному приросту, втім, як і раніше, лишаються слабо асимільованими суб'єктами економічних відносин, без політичної та культурної інтеграції в соціум. Європейська модель мультикультуралізму (на відміну від Канади, США, Росії) постала у практичній площині як мозаїка чітко диференційованих, відчужених одна від одної етнокультурних спільнот, що зберігали свою ідентичність і межі.

Разом з тим, перетворення ісламу на другу (після християнства) за кількістю сповідників релігії в європейських країнах потягло за собою відчутні зміни у способі буття мусульманських меншин. Від початку нинішнього століття спостерігаємо активну політизацію європейських мусульман, артикуляцію їх зростаючих політичних і правових вимог, прагнення лобювати свої інтереси не через традиційно-європейські, а через власні новостворені або відроджені інститути. До того ж нова геополітична реальність тягла за собою різні форми радикалізації ісламу, а відтак поширення ксенофобії і нетолерантності, наростання міжетнічної і міжрелігійної напруги [3], [4].

Крім того, зростаючі мусульманські меншини набувають і нових форм внутрішнього розшарування, закономірним наслідком чого стає жорстка конкуренція між етноконфесійними групами за домінування на території компактного проживання. Розбудована мусульманська інфраструктура ще більше закріпила культурне і релігійне відособлення мусульманських меншин в суспільстві, надавши їм широкі можливості для задоволення базових потреб саморозвитку і самовідтворення поза європейськими інституціями.

Третя хвиля міграції – нинішня, спровокована ескалацією військових конфліктів. Її відлік ведеться від подій «арабської весни» (з кінця 2010 р.), що охопили близько 20-ти країн Африки і Близького Сходу, а кінцеві межі важко спрогнозувати – досі лишається дискусійним питання, чи пік цієї міграційної хвилі вже досягнутий, чи він іще чекає попереду.

В кожному разі, можна висувати, що нинішня хвиля міграції на терени ЄС принципово відрізняється від попередніх. Такі відмінності можна простежити:

- за кількістю мігрантів і біженців, загальним обсягом міграційного потоку, який зріс настільки, що став економічно і соціально обтяжливим для європейських суспільств. Тільки з січня по листопад 2015 року до кордонів Європи дісталось 750 тис. мігрантів (порівняно з 280 тис. у 2014 році, 90% з яких висадилися на узбережжя Італії й Греції). Більшість біженців прибувають з Сирії, складаючи понад 50% мігрантів; далі – з Афганістану (14%), Еритреї (8%), Нігерії (4%), Іраку (2%). З липня поточного року кількість мігрантів біля кордонів ЄС вперше перевищила цифру в 100 тис. осіб на місяць [5]. Під тиском настільки інтенсивного іммігрантського напливу актуалізоване питання про те, чи взагалі здатен Євросоюз перетравити таку кількість «прибульців» без саморуйнівних наслідків;

- за характером – ця хвиля міграції: а) вимушена, зумовлена військовими діями (якщо попередні приносила в Європу гастарбайтерів та їх сім'ї, то нинішня – біженців, котрі рятуються від війни або прагнуть використати хоч який шанс потрапити у забезпечене суспільство і скористатися тими соціальними пільгами, які воно гарантує); б) слабо контрольована, стихійна; в) з потужним нелегальним компонентом; г) маргінальна, в тому сенсі, що маса соціально знедолених осіб (а не зацікавлених пошукачів робочих місць) здатна до асоціальної поведінки, порушення діючих норм і законів, є чужорідною в інакшому культурному середовищі, схильною до екстремізації тощо;

- за напрямками (векторами) міграційного потоку – при визначенні мети мігрування немає прямої «екс-колоніальної залежності» між країною-донором і країною-реципієнтом; визначальну роль відіграють тепер рівень розвитку європейської країни, політика надання притулку в ній і гарантовані соціальні блага, умови тимчасового проживання в країні; враховуються також пропускна здатність головних логістичних вузлів і нелегальних міграційних маршрутів, розбудовані мережі міграційного транзиту;

- за способами протидії неконтрольованому потоку міграції з боку урядів європейських країн та ставленням до мігрантів з боку населення. За останні 20 років Європейські країни випробували різні інструменти міграційної політики, але більшість заходів мала або договірний (угоди, домовленості) або пропагандистський характер. Відтепер міграційна політика фактично перетворюється на антиміграційну, а основними заходами стають поліцейські й безпекові. Відчутно змінилася й лексика: замість понять «імміграція», «гуманітарна катастрофа», «імміграційна криза» все частіше вживаються вислови «боротьба проти еміграційного припливу», «демографічна війна»,

«вторгнення країн третього світу в Європу». Чимдалі тимбільше відкидається і політкоректність; політичні та громадські діячі, мас-медіа відкрито називають мігрантів «біженцями другого сорту», «людьми з відхиленнями», «роєм настирливих комах» і висувають завдання «позбавити їх можливості облаштуватися в Європі»;

- за дестабілюючими економічними і соціокультурними наслідками, які вона потягне за собою. Якщо попередні десятиліття загострили проблему інкультурації мусульманських спільнот в європейське суспільство, а, разом з тим, проблеми міжнаціональних і міжконфесійних відносин, то нинішня хвиля – здатна перетворити ці проблеми на пряму загрозу національній і континентальній безпеці, діючій моделі європейської інтеграції. Отже, участь держав-членів у міграційній стратегії Євросоюзу відтепер постала як складова ширшої проблеми – збереження складу ЄС та його статусу в глобальному світі.

В контексті наукового обговорення економічних, політичних, культурних аспектів нинішньої міграційної кризи висловимо кілька міркувань щодо наслідків останньої для міжрелігійних, передусім християно-мусульманських, відносин в Європі.

По-перше, спостерігаємо процес, який, за відсутності кращого терміну, умовно назвемо «декультурацією». Про що йдеться? На відміну від ХХ століття, коли європейські країни, приймаючи мігрантів, виказували інтерес до східної культури, вдавалися до просвітництва в системі освіти і виховання, знайомили європейський світ з мусульманською цивілізацією, культурою, літературою, мистецтвом, способом життя, ісламськими інститутами, сприяли заснуванню міжкультурних центрів і розвитку міжкультурних і міжрелігійних контактів, – нинішня хвиля міграції не виконує функцій культурної інвазії. Культурницький інтерес до носіїв мусульманської (інакшої) ідентичності практично відсутній, місце колишньої (хай і зверхньої) зацікавленості посіла ксенофобія. Якщо попередні хвилі міграції впливали на формування європейської ментальності як відкритої до мультикультуралізму, готової до сприйняття інших культурних світів і цінностей, то нині про творення позитивно-ментальних концептів не йдеться; в широкому загалі головує явне роздратування і політично артикульовані наміри комфортного (для Європи) поглинання мігрантів або... їх видалення звідти. Європа усвідомлює, що вона марно відмовилася від своєї історичної пам'яті, національних почуттів та релігійної ідентичності, а відтак зазнають зміни ті принципові засади, на яких європейські лідери відтепер готові вести міжрелігійний діалог.

По-друге, логічним наслідком міграційної кризи, як вже зазначалося, стає зростання ксенофобних настроїв, але їхньою відмітною ознакою стає зрощення мігрантофобії та ісламофобії, поширення протестних антимігрантських рухів, які набувають відверто антиісламського характеру. Цій тенденції сприяло те, що нинішній міграційний вибух припав на високий сплеск націоналізму в європейських країнах (найперше Великобританії, Франції) внаслідок провалу політики мультикультуралізму, зростання популярності ультраправих, націоналістичних партій і рухів.

Згідно опитувань громадської думки британців, газетою «The Telegraph» (вересень 2015 р.), 61% респондентів висловилися у підтримку відмови від прийняття мігрантів у рамках встановлених Євросоюзом квот; за різними даними 57-63% англійців пов'язують іслам з тероризмом [6]. У Франції та Німеччині понад половина населення переконана в тому, що кількість мусульман в цих країнах занадто велика, а подальше зростання їх чисельності внаслідок міграції є небезпечним (в Німеччині 53% німців визнали, що їх лякає іслам, а кожен четвертий (24%) вважає, що імміграція мусульман в країну має бути припинена) [7]. Подібні суспільні настрої втілюються у девіантну соціальну поведінку. Так, кількість злочинів, вчинених проти мусульман в Лондоні зросла за останній рік в середньому майже на 70% (але по окремих регіонах міста ця цифра перевищує 260%); а з кінця липня минулого року вже зафіксовано 816 атак на мусульман. За даними МВС Німеччини кількість неонацистських нападів на мігрантів зросла за останні півтора роки у 6 разів. В Австрії кількість насильницьких ісламофобних акцій зросла у 2,7 разів за останній рік, а опитування громадської думки зафіксували найвищий серед 16 європейських країн рівень негачії щодо мігрантів [7].

Аналітики ведуть мову про різні типи ісламофобії, які вже вкорінилися в європейському суспільстві: латентну (негативне ставлення до мусульман та ісламу, сформоване під впливом медіа та браку знань, не артикульоване в соціальній поведінці) й відкрити, або активну – публічно оприсутнені й пропаговані антиісламські настрої; політичну й громадську; ірраціональну й усвідомлену, тощо.

Міграційна криза сприяла, отже, зміцненню старих стереотипів сприйняття ісламу і мусульман: серед них найстійкіші – звинувачення іммігрантів у злочинності, неосвіченості, безкультур'ї, неробстві, дикунських сімейних звичаях, екстремізмі [8]. Та, разом з тим, принесла і нові побоювання, що під виглядом біженців до країни масово проникатимуть релігійні й політичні терористи, нові ланки радикальних ісламістських мереж. За даними дослідження, проведеного авторитетним світовим дослідницьким центром Pew Research Center навесні 2015 року, дуже

стурбовані через ісламський екстремізм в своїй країні 67% французів, 61% іспанців, 53% італійців, 52% англійців, 46% німців. (Простежено, що від 2011 року частка населення, які дуже побоюються ісламського екстремізму в своїй країні, зростає у Франції на 38%, в Іспанії – на 29%, у Великій Британії – на 21%, в Німеччині – на 20%, сягнувши в провідних європейських країнах понад половину населення) [9]. Жодного сумніву, що після гучних терористичних акцій в листопаді поточного року нове соціологічне дослідження зафіксує подальше зростання цих показників.

Показово, що щорічна доповідь Європейської комісії з протидії расизму й нетерпимості (European Commission against Racism and Intolerance (ECRI)), опублікована в липні 2015 р., визначає драматичне зростання антисемітизму, ісламофобії, розпалення ненависті в он-лайн мережах, соціальних медіа і ксенофобії в політичному дискурсі як головні тренди 2014 року, пов'язуючи останні з військовими конфліктами на Близькому Сході, актами ісламістського насильства, безпрецедентним впливом мігрантів в країні Європи [7].

По-третє, гойдання політичних терезів в бік відмови від політики мультикультуралізму й до захисту традиційних європейських цінностей не виключає, що Європа, в свою чергу, може стати колыскою для нових форм християнського фундаменталізму і нової доби його суспільного успіху. Таким чином, вірогідність протистоянь і конфліктів на релігійному ґрунті між фундаменталізмом християнським та ісламським – конфліктів стихійних, слабо контрольованих, ірраціонально-афективних – зростатиме по мірі загострення міграційної кризи. Релігійна дистанція між корінним населенням Європи і мігрантами зримо стає складовою новостворюваної ціннісної матриці.

По-четверте. Зростає вірогідність не тільки міжрелігійних конфліктів, але не меншою мірою внутрішньо-релігійних, зокрема внутрішньо-ісламських. Зміна етноконфесійної структури соціуму під тиском міграційної хвилі веде до порушення анклавів історично сформованої культурної гомогенності не тільки корінних європейських націй, але і власне мусульманських меншин. Як наслідок, вступають у дію чинники, що закономірно матимуть конфліктогенний вплив: 1) разом із сегментацією мусульманських спільнот зростають ризики конфліктів між різними групами і течіями ісламу як проекція конфліктних відносин між ними на батьківщині та через загострення конкуренції за групове домінування; 2) по мірі припливу соціально невлаштованої мусульманської молоді відбувається поширення радикальних суспільних настроїв, а проникнення ісламістських ланок веде до прищеплення радикальної ідеології новим генераціям вже осілих місцевих мусульманських спільнот; 3) диверсифікація мусульманських меншин ще більше ускладнює завдання створення великих мусульманських асоціацій, які б репрезентували інтереси значної частки умми і були авторитетними суб'єктами міжрелігійного діалогу.

По-п'яте. Як доводять соціологічні дослідження, проведені на замовлення Антидифамаційної ліги (авторитетної правозахисної суспільно-політичної організації) значний відсоток мусульманської спільноти, що осіла або осідає в Європі, є носієм антисемітських поглядів: за даними 2014 р., близько 55% мусульман в Бельгії, Франції, Німеччині, Італії, Великобританії, Іспанії дотримуються антисемітських поглядів і поділяють антисемітські стереотипи (порівняно з 11-29% автохтонного не-мусульманського населення Європи). Однак, мігранти, прибуваючі з держав Близького Сходу і Північної Африки, є членами суспільств, де антисемітські погляди поділяє до 75 % населення. Тож помітне зростання антисемітських та антиїудаїстських тенденцій спостерігається серед молоді в мусульманських іммігрантських спільнотах. Цей чинник потенційного загострення міжконфесійних відносин теж варто враховувати.

Поза переліченим, очікувані реформи в міграційній політиці, які нині жваво обговорюються європейськими політиками, напевне потягнуть за собою серйозні зміни в сфері розміщення, улаштування, економічної зайнятості, фінансового забезпечення, суспільного контролю мусульманських анклавів. Маючи приклади того, як реагує радикалізована мусульманська молодь на будь-які обмеження чи санкції, не зайве припустити, що акти непокори і масові заворушення найближчим часом не просто вірогідні, а невідворотні.

Окремої уваги потребують і зміни інституційного функціонування мусульманських мереж. На відміну від минулих років, коли діючі регіональні мусульманські союзи, асоціації, об'єднання в Німеччині, Британії, Франції тощо намагалися вирішити широкий спектр культурних, соціальних, релігійних проблем місцевих мусульман, усвідомлювали важливість інтеграції мусульман в європейське суспільство, прагнули до міжрелігійного діалогу, нині набирають ваги інституції, засновані на інших принципах. А саме: збільшується частка організацій, улаштованих не на засадах самоуправління й асоціативності, а на принципах керованості з країн виходу мігрантів та з боку міжнародних організацій-спонсорів; котрі ставлять за мету не інтеграцію і діалог із суспільством, а збереження власної ідентичності та адаптацію суспільного середовища під свій спосіб життя, норми і закони; впроваджують норми шаріату і домагаються їх законодавчої легалізації в суспільстві всупереч християнським або секулярним нормам європейського суспільства, цінностям і традиціям

світського гуманізму; пропагують радикально націоналістичні ідеї; надають допомогу в організації припливу мігрантів та налагодженні інфраструктури нелегального проникнення біженців на терени Європи. Їх ідеологічна і політична позиція базується на категоричному неприйнятті такого способу функціонування релігії, який відведений європейцями християнству, – тобто існування релігійного як приватного, дистанціювання мови і дії релігії, релігійної норми і припису від повсякденного досвіду. Відтак створення і підтримка активних, ефективних, налаштованих на співробітництво, міжрелігійний і суспільний діалог, готових інтегруватися у громадянське суспільство мусульманських організацій стає важливим засобом управління складною релігійною ситуацією в Європі, умовою деескалації релігійної напруги.

Відбулося усвідомлення того факту, що присутність іммігрантів-мусульман на теренах Європи – це не тимчасове явище, а інтегральна складова європейського суспільства. Нова суспільна реальність у край гостро потребує нового правового, законодавчого, політичного оформлення, здатного виконати наперед суперечливі функції: з одного боку, сприяти процесу адаптації та інтеграції мігрантів у західне суспільство, з іншого, вберегти європейську ідентичність і ціннісні підвалини європейської культури. Утім, на тлі численних дискусій щодо вироблення нової імміграційної та інтеграційної політики Євросоюзу, економічної підтримки страждених африканських країн, системи благочинних чи фільтраційних заходів, перегляду шенгенських домовленостей та ін., губляться голоси тих, хто вимагає якнайскорішого вироблення (чи модернізації) державно-конфесійної політики. Остання мусить, по-перше, враховувати реальну і глибоку розбіжність психологічних і соціальних установок, життєвих принципів віруючих, суспільної значущості релігійних інститутів, нормативно-регламентуючого впливу релігії в країнах-донорах мусульман-мігрантів і країнах-реципієнтах; по-друге, сприяти створенню і діяльності широко-представницьких, налаштованих на співробітництво, міжрелігійний і суспільний діалог мусульманських організацій в Європі, підготовці кадрів просвіченого, поміркованого і проєвропейськи орієнтованого духовенства; по-третє, містити завдання, засоби та інструменти менеджменту конфліктних відносин в релігійній сфері, спиратися на вироблені технології деескалації міжрелігійної напруги.

Самостійною і гострою проблемою є те, що норми стосовно міжрелігійних, міжконфесійних відносин, закріплені у міжнародних правових документах, на практиці зберігають рекомендаційний характер і позбавлені санкціонуючої сили. Як наслідок, модель, що виписана міжнародним правом і політичними документами, лишається, по суті, абстрактним розумуванням, а не реально втіленим регулятором функціонування поліконфесійного світу.

Європейське середовище, як свідчить новітня історія, нездатне секуляризувати мусульманські меншини, витіснити норми шаріату нормами світського гуманізму. Тому вироблення нової державно-релігійної політики щодо мусульман в Європі – і в цьому одностайні більшість аналітиків – може здійснитися лише як двоєдиний процес: з одного боку, як врахування європейським соціумом специфіки функціонування мусульманських інститутів та мусульманського способу життя, з іншого – як адаптація ісламу, його інститутів і цінностей до європейського суспільства [10].

Висновки. Нова хвиля міграції населення з країн Близького Сходу та Африки на терени Європи має свою відчутну специфіку: за обсягом міграційного потоку, його складом, векторами і характером, за економічними і соціокультурними наслідками.

На хвилі міграційної кризи, паралельно з інтенсивним і слабко контрольованим збільшенням мусульманської діаспори в Європі, зростає її вплив на розвиток і стабільність європейського соціуму. Ознакою нинішньої доби стає посилення деструктивного вектору цього впливу: зростання відчуженості й конфронтації між європейським суспільством і мусульманськими спільнотами, клаузація і європейського соціуму і діаспор, поширення і зрощення різних форм ксенофобії (ісламофобії, християнофобії, мігрантофобії та ін.), радикалізація ідеології і діяльності мусульманських меншин та організацій, загострення конфліктів всередині сегментованих мусульманських анклавів тощо.

Вироблення нової імміграційної та інтеграційної політики Євросоюзу, вимагає і модернізації державно-конфесійної політики, що стає не просто завданням соціальної, освітньої, гуманітарної вагомості, а й важливою умовою національної і континентальної безпеки.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Faith on the Move. The Religious Affiliation of International Migrants [Електронний ресурс] / Pew Research Center (2012). – Режим доступу: <http://www.pewforum.org/Geography/Religious-Migration-exec.aspx>

2. Арістова А. Геоконфесійні виміри світової міграції / Алла Арістова // Вісник Черкаського університету. Серія «Філософія». – 2012. – №11 (224). – С. 52–58.

3. Єленський В.Є. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття / Віктор Євгенович Єленський. – Львів: Вид-во УКУ, 2013. – 504 с.
4. Малахов В.С. Культурные различия и политические границы в эпоху глобальных миграций / Владимир Сергеевич Малахов. – М.: Новое литературное обозрение; Институт философии РАН, 2014. – 232 с.
5. Migrant crisis: Migration to Europe explained in graphics [Електронний ресурс] / European Statistical Office (2015). – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/home>
6. Андреева Т. Британия при Д. Кэмероне и иммиграционная проблема для ЕС [Електронний ресурс] / Татьяна Андреева ; (Отдел европейских политических исследований ИМЭМО РАН). – Режим доступу: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=6782
7. Annual Report on ECRI's Activities 2014 [Електронний ресурс] / European Commission against Racism and Intolerance. – Режим доступу: https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/Annual_Reports/2014.pdf
8. Федорова Ю. Е. Ислам в восприятии современного европейского сообщества: стереотипы и реальность / Юлия Евгеньевна Федорова // Философская мысль. – 2014. – №7. – С. 99–125.
9. Extremism Concerns Growing in West and Predominantly Muslim Countries [Електронний ресурс] / Pew Research Center (2015). – Режим доступу: <http://www.pewglobal.org/2015/07/16/>
10. Релігія – Світ – Україна. Колективна монографія в 3-х книгах. Книга I: Релігія в контексті культурно-цивілізаційного діалогу світового співтовариства / За ред. Филипович Л.О. – К. : 2010. – 339 с.

REFERENCES

1. Faith on the Move. The Religious Affiliation of International Migrants [Virtual Resource] / Pew Research Center. Available at: <http://www.pewforum.org/Geography/Religious-Migration-exec.aspx> (Accessed 8 March 2012).
2. Aristova A. Neokonfesiini vymiry svitovoi mihratsii [Geoconfessional measurements of the world migration] / Visnyk Cherkaskoho universytetu [Bulletin of Cherkasy University], 2012, No 11(224), pp. 52-58. (Ukr)
3. Yelenskii V.Ye. Velyke povnennia: relihiya u globalnii politytsi ta miznarodnykh vidnosynakh kintsia XX – pochatky XXI stolittia [Great return: religion in global policy and international relations at the late XX – early XXI century], Lviv, UKU Publ., 2013. 504 p. (Ukr)
4. Malakhov V.S. Kulturnye razlichiya i politicheskie granitsy v epokhu globalnykh migratsiy [Cultural differences and political borders in the epoch of global migration], Moskva, Novoye literaturnoye obozrenie Publ., 2014. 232 p.
5. Migrant crisis: Migration to Europe explained in graphics [Virtual Resource] / European Statistical Office. Available at: <http://ec.europa.eu/eurostat/home>. Title from the screen. (Accessed 11 November 2015).
6. Andreyeva T. Britaniya pri D. Kemerone I immigratsionnaya problema dlya ES [Britain under David Cameron, and the immigration problem for the EU] [Virtual Resource]. Available at: http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=6782. Title from the screen. (Accessed 29 October 2015).
7. Annual Report on ECRI's Activities 2014 / European Commission against Racism and Intolerance. Available at: https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/Annual_Reports/2014.pdf (Accessed 15 July 2015).
8. Fedorova Yu.E. Islam v vospriyatii sovremennogo evropeyskogo soobshchestva: stereotipy i realnost [Islam in the modern perception of the European Community: stereotypes and reality]. Filosofskaya mysl [Philosophical thought], 2014, No7, pp. 99-125.
9. Extremism Concerns Growing in West and Predominantly Muslim Countries [Virtual Resource] / Pew Research Center. Available at: <http://www.pewglobal.org/2015/07/16/> (Accessed 16 July 2015).
10. Relihiya – Svit – Ukraina [Religion – World – Ukraine]. Kolektyvna monografiya v 3-kh knykh. Knyha 1: Relihiya v konteksti kulturno-tsyvilizatsiinoho dialohu svitovoho spivtovarystva [Vol. I: Religion in the context of cultural and civilizational dialogue of the international community], Kyiv, 2010. 339 p.

РЕФЕРАТ

Арістова А.В. Міграційна криза в Європі та проблеми міжрелігійних відносин / А.В. Арістова // Економіка та управління на транспорті. – К.: НТУ, 2015. – Вип. 2.

У роботі визначені й систематизовані особливості сучасної міграційної хвилі з країн Близького Сходу та Африки на терени Європи, її відмінності від попередніх міграційних напливів останнього

століття та потенційні впливи на міжрелігійні відносини та соціорелігійні процеси в європейському соціумі.

Об'єкт дослідження – сучасна міграційна криза в Європі.

Мета роботи – визначення специфіки новітньої імміграційної хвилі як чинника змін в сфері міжрелігійних (передусім, християно-мусульманських) відносин та викликів для сфери державного управління.

Методи дослідження – системного підходу, структурно-функціонального аналізу, компаративного аналізу, ретроспективного і перспективного аналізу релігійних процесів, описово-аналітичний методи.

В статті на основі узагальнення та аналізу широкого теоретичного й емпіричного матеріалу, автор виділяє специфіку нової імміграційної хвилі в країни Європи за низкою параметрів: за обсягом міграційного потоку, його складом, векторами, характером, економічними і соціокультурними наслідками. Визначено, що на хвилі міграційної кризи, паралельно з інтенсивним і слабо контрольованим збільшенням мусульманських анклавів у Європі, відбувається зростання відчуженості й конфронтації між європейським суспільством і мусульманськими спільнотами, взаємна клаузація і європейського соціуму і діаспор, поширення і зрощення різних форм ксенофобії (ісламофобії, християнофобії, мігрантофобії та ін.), радикалізація ідеології і діяльності мусульманських меншин та зміна їх інституційного оформлення, загострення різних форм міжрелігійних і внутрішньо-релігійних конфліктів.

Результати статті можуть бути використані у релігієзнавчих та правознавчих дослідженнях, а також органами державної влади, громадськими організаціями, науково-освітніми установами при виробленні стратегії толерантизації міжрелігійних взаємин, оптимізації моделі державно-конфесійних відносин, розробці стабілізаційних і безпекових програм.

Прогнозні припущення щодо розвитку об'єкта дослідження – пошук та апробація шляхів модернізації державно-релігійної політики як складової імміграційної та інтеграційної політики Євросоюзу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: МІГРАЦІЙНА КРИЗА, МІГРАЦІЙНА ХВИЛЯ, МІЖРЕЛІГІЙНІ ВІДНОСИНИ, КСЕНОФОБИЯ, ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНА ПОЛІТИКА, МУСУЛЬМАНСЬКІ МЕНШИНИ, ЄВРОПЕЙСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО.

ABSTRACT

Aristova A.V. Migrant crisis in Europe and the problems of interreligious relations. Economics and management on transport. Kyiv. National Transport University. 2015. Vol. 2.

This paper identifies and classifies main features of the current wave of migration from the Middle East and Africa to Europe, its differences from the previous migration inflows of the last century, and the potential impact on inter-religious relations, social and religious processes in European society.

The object of the study – a modern migration crisis in Europe.

The purpose of the study – the definition of the specificity of the latest wave of immigration as a factor of changes in the field of inter-religious (mainly Christian-Muslim) relations and also the challenges for public administration.

Methods of research – systematic approach, structural-functional analysis, comparative analysis, retrospective and prospective analysis of the religious processes, descriptive and analytical methods.

On the basis of summarizing and analyzing a broad theoretical and empirical material, the author singles out the specifics of a new wave of immigration in Europe on a number of parameters, such as: the volume of migratory flow, its composition, vectors, character, economic and socio-cultural consequences.

It was determined that in case of the migrant crisis, along with intense and poorly controlled growth of Muslim enclaves in Europe there are also growing alienation and confrontation between European society and Muslim minorities, closure of the diasporas, fusion of different forms of xenophobia (Islamophobia, Christianophobia, migrantophobia etc.), the radicalization of the ideology and practice of the Muslim minorities, the change of their institutional forms, the aggravation of various forms of internal and inter-religious conflicts.

The results of the article can be used in religious and jurisprudential research, by public authorities, academic and educational institutions in the development of strategies of the tolerant inter-religious relations, security stabilization programs or optimizing a model of church-state relations.

Forecast assumptions about the object of study – the search and testing the ways of modernizing of the state church-state policy as a part of the immigration and integration policy of the European Union.

KEY WORDS: MIGRATION CRISIS, WAVES OF MIGRATION, INTERRELIGIOUS RELATIONS, XENOPHOBIA, CHURCH-STATE POLICY, MUSLIM MINORITIES, EUROPEAN SOCIETIES.

РЕФЕРАТ

Аристова А.В. Миграционный кризис в Европе и проблемы межрелигиозных отношений / А.В. Аристова // Экономика и управление на транспорте. – К.: НТУ, 2015. – Вып. 2.

В работе определены и систематизированы особенности нынешней миграционной волны из стран Ближнего Востока и Африки в страны Европы, ее отличия от предыдущих миграционных притоков последнего столетия и потенциальное влияние на межрелигиозные отношения и социорелигиозные процессы в европейском социуме.

Объект исследования – современный миграционный кризис в Европе.

Цель исследования – определение специфики новейшей иммиграционной волны как фактора изменений в сфере межрелигиозных (прежде всего, христианско-мусульманских) отношений и вызовов для сферы государственного управления.

Методы исследования – системного подхода, структурно-функционального анализа, компаративного анализа, ретроспективного и перспективного анализа религиозных процессов, дескриптивно-аналитический методы.

В статье на основе обобщения и анализа широкого теоретического и эмпирического материала, автор выделяет специфику новой иммиграционной волны в Европе по ряду параметров: по объему миграционного потока, его составу, векторам распространения, характеру, экономическим и социально-культурным последствиям. Определено, что на волне миграционного кризиса, параллельно с интенсивным и слабо контролируемым ростом мусульманских анклавов в Европе, растет также отчужденность и конфронтация между европейским обществом и мусульманскими меньшинствами, взаимная клаузуация и европейского социума и диаспор, распространение и слияние различных форм ксенофобии (исламофобии, христианофобии, мигрантофобии и др.), радикализация идеологии и практики мусульманских меньшинств, изменение их институционального оформления, обострение различных форм межрелигиозных и внутренне-религиозных конфликтов.

Результаты статьи могут быть использованы в религиозных и правоведческих исследованиях, а также органами государственной власти, общественными организациями, научно-образовательными учреждениями при выработке стратегии толерантизации межрелигиозных отношений, оптимизации модели государственно-конфессиональных отношений, разработке стабилизационных программ.

Прогнозные предположения о развитии объекта исследования – поиск и апробация путей модернизации государственно-религиозной политики как компонента иммиграционной и интеграционной политики Евросоюза.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: МИГРАЦИОННЫЙ КРИЗИС, МИГРАЦИОННАЯ ВОЛНА, МЕЖРЕЛИГИОЗНЫЕ ОТНОШЕНИЯ, КСЕНОФОБИЯ, ГОСУДАРСТВЕННО-КОНФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА, МУСУЛЬМАНСКИЕ МЕНЬШИНСТВА, ЕВРОПЕЙСКОЕ ОБЩЕСТВО.

АВТОР:

Аристова А.В., доктор філософських наук, Національний транспортний університет, професор кафедри філософії та педагогіки, e-mail: aristovaalla@yahoo.com, тел. +380442805265, Україна, 01010, м. Київ, вул. Суворова, 1, к. 349.

AUTHOR:

Aristova A.V., Doctor of Philosophical Sciences, National Transport University, professor of the department of Philosophy and Pedagogy, e-mail: aristovaalla@yahoo.com, tel. +380442805265, Ukraine, 01010, Kyiv, Suvorova str. 1, of. 349.

АВТОР:

Аристова А.В., доктор философских наук, Национальный транспортный университет, профессор кафедры философии и педагогики, e-mail: aristovaalla@yahoo.com, тел. +380442805265, Украина, 01010, г. Киев, ул. Суворова, 1, к. 349.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Шевченко В.В., доктор філософських наук, професор, Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, провідний науковий співробітник Відділення релігієзнавства, Київ, Україна.

Бакуліч О.О., кандидат технічних наук, професор, Національний транспортний університет, декан факультету економіки, менеджменту і права, Київ, Україна.

REVIEWERS:

Shevchenko V.V. Doctor of Philosophical Sciences, professor, G.S. Skovoroda Philosophy Institute of the Ukrainian National Academy of Sciences, Senior research scientist of the Religious Studies Department, Kyiv, Ukraine.

Bakulich O.O., Ph.D. (engineering), professor, National Transport University, the dean of the Economics, Management and Law faculty, Kyiv, Ukraine.